MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI

Seduta ta' l-24 ta' Novembru, 2008

Numru 45/2008

Wakil Mohamed Samir.

-vs-

L-Onorevoli Prim Ministru u l-Avukat Ġenerali u Direttur tad-Dipartiment taċ-Ċittadinanza u ta' l-*Expatriates* u ċ-*Chairman* ta' l-Employment Training Corporation (ETC).

Il-Qorti;

Rat ir-rikors ġuramentat ippreżentat fil-11 ta' Settembru, 2008 li permezz tiegħu l-attur espona bir-rispett:

1. Illi r-rikorrenti ilu jgħix Malta flimkien ma' martu Rim Gharib li għandha passaport Sirjan li jġib in-numru 001219683 u t-tfal tiegħu minuri, Bashir u Tahani li twieldu

fit-2 ta' Marzu, 1997 u fis-27 ta' April, 2998(!) rispettivament, li għandhom passaport Libjan li jġibu n-numru 486212 u 340204 rispettivament u li huwa liċenzjat biex jaħdem bħala *Pitta Bread Baker*, u dan skond il-permess maħruġ mill-ETC referenza ETC/EEU/21713/213303 fejn huwa nħariġlu b'mod regolari permess għar-residenza tiegħu stess li jisimha Alfaneshe Bakery li l-proprjetarju huwa wieħed minn tal-familja tiegħu bl-isem ta' Farouk Wakil;

2. Illi b'mod regolari huwa baqa' jgħix Malta skond il-liġi tant li huwa ħallas it-taxxa lill-Inland Revenue Department, kif jirriżulta mir-reġistrazzjoni tiegħu numru 752923 u li l-istess tfal minuri tiegħu jattendu l-primarja fl-iskola Mariam Albatool School ġewwa l-Islamic Centre, Corradino Road, Paola, liema sena kurrenti tispiċċa fit-30 ta' Ġunju, 1999;

3. Illi matul dawn l-aħħar ħames snin huwa dejjem b'mod regolari ngħata l-permess għar-residenza minħabba xogħol u li għalhekk kien dejjem kopert bl-awtorizzazzjoni tal-ħruġ ta' Visa mill-intimati sakemm l-intimata ETC b'avviż reċenti ref: 33880/213303 irrifjutat li tkompli tinħariġlu t-'*Third Country National employment licence*' mingħajr l-ebda smigħ xieraq jew raġuni ġusta għar-rifjut ta' din il-liċenzja li b'effett tagħha l-intimat Direttur taċ-Ċittadinanza u ta' l-*Expatriates* ta' awtorizzazzjoni li l-esponenti jibqa' Malta sat-12 ta' Settembru, 2008, referenza 2422/MLT/2008/RES/NEU;

4. U illi r-rikorrent fil-fatt huwa marbut Malta per konsegwenza tax-xogħol tiegħu għand l-istess familjari tiegħu *gia'* ndikat Farouk Wakil ta' Alfanesh Bakery, tant li ż-żewġ uliedu minuri ilhom snin issa jgħixu Malta u jieħdu l-edukazzjoni tagħhom f'Malta;

5. U illi bil-proċedura arbitrarja ta' l-intimat Korporazzjoni ETC li tneħħietlu l-liċenzja tax-xogħol bħala *Third Country National* u ma ngħatatx smigħ xieraq minn tribunal imparzjali u indipendenti kif trid il-liġi u lanqas ngħata aċċess fid-determinazzjoni għad-dritt tiegħu;

6. U illi dan l-aġir jammonta għal ksur ta’ l-Artiklu 6, kif ukoll l-Artiklu 13 tal-Konvenzjoni ta’ l-Ewropa dwar id-drittijiet tal-bniedem (Kapitlu 319 tal-liġijiet ta’ Malta) u wkoll ta’ l-Artiklu 39 tal-Kostituzzjoni ta’ Malta u dan peress li r-rikorrenti qed jiġi mċaħħad l-estensjoni tiegħu biex jirrisjedi Malta meta huwa għandu rabta ma’ Malta kif *gia’* ingħad;

Għaldaqstant ir-rikorrenti jitlob bir-rispett lil din il-Qorti li togħġobha tiddikjara:

1. Illi bil-fatti fuq esposti r-rikorrent sofra vjolazzjoni serja tad-drittijiet fundamentali tiegħu kif protetti fl-Artiklu 6 u l-Artiklu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet fundamentali tal-bniedem, kif ukoll l-Artiklu 39 li jipproteġi l-istess drittijiet tal-Kostituzzjoni ta’ Malta u li għalhekk jitlob lil din l-Onorabbli Qorti tagħtih ir-rimedji kollha xierqa u opportuni, fosthom li tħassar, tannulla u tirrevoka d-deċiżjoni ta’ l-Employment Licencing Unit fil-konfront tiegħu tal-koperazzjoni intimata l-Employment Training Corporation (ETC) u li terġa’ tiġi riattivata l-liċenzja tax-xogħol tiegħu bħala *baker* ma’ l-Alfaneshe Bakery għal perjodu ieħor ta’ sena; u

2. Tordna lill-intimat Direttur taċ-Ċittadinanza u ta’ l-*Expatriates* biex tawtorizzah li jattendi l-permess tar-residenza mit-12 ta’ Settembru, 2008 għal dak il-perjodu ieħor li jkun maħruġ mill-istess korporazzjoni intimata l-Employment Training Corporation (ETC).

Bl-ispejjeż.

Rat il-lista tax-xhieda.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-Prim Ministru, l-Avukat Ġenerali u Direttur tad-Dipartiment taċ-Ċittadinanza u ta’ l-Expatriates, ikkonfermata bil-ġurament minn Joseph Mizzi, fil-kapaċita’ tiegħu ta’ Direttur tad-Dipartiment taċ-Ċittadinanza u ta’ l-*Expatriates*, ippreżentata fis-26 ta’ Settembru, 2008, li permezz tagħha esponew bir-rispett:

Illi preliminarjament u mingħajr preġudizzj, jidher li l-proċedura utilizzata odjernament, m'hijiex il-waħda idonea fiċ-ċirkostanzi, *stante* li l-proċedura ta' rikors ġuramentat – dik użata mir-rikorrenti – mhux suppost tintuża sabiex jiġi ntavolat rikors kostituzzjonali, kif qed jippretendi li jagħmel ir-rikorrenti;

Illi wkoll mingħajr ebda preġudizzju, l-Onorevoli Prim Ministru u l-Avukat Ġenerali m'għandhomx il-mansjoni bil-liġi biex jiddeċiedi kwistjoni tan-natura kif espressa fir-rikors odjern, u għaldaqstant għandhom jiġu lliberati mill-osservanza tal-ġudizzju;

Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, l-allegazzjonijiet u t-talbiet tar-rikorrenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u għaldaqstant għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra r-rikorrenti;

Illi mingħajr preġudizzju u fil-mertu u fil-konfront ta' l-esponenti għandu jiġi enfasizzat li l-pożizzjoni ta' l-istess esponenti hija li, f'ċirkostanzi simili, huwa jkun jista' joħroġ *residence permit* kif qed jippretendi l-istess rikorrenti, ġaladarba jkun ħareġ il-*work permit* relattiv da parti ta' l-intimati l-oħra, u *cioe'* l-Korporazzjoni ta' l-Impjiegi u t-Taħriġ (Employment Training Corporation);

Illi l-fatt li fis-snin li għaddew, ir-rikorrenti ngħata permess tar-residenza f'dawn il-gżejjer, b'ebda mod m'għandu jitħalla jwieżen favur it-teżi tar-rikorrenti sempliċiment minħabba l-fatt li huwa prinċipju legali stabbilit li kwistjonijiet u kundizzjonijiet tar-residenza f'pajjiż partikolari għandhom jiġu determinati biss mill-Awtoritajiet ta' l-istess pajjiż, u dan dejjem skond id-diskrezzjoni totali tagħha;

Illi għandu jiġi enfasizzat *in oltre* li kwalunkwe allegat ksur ta' l-Artiklu 6 u 13 tal-Konvenzjoni jista' jissussisti biss jekk il-kwistjoni minnha nnifisha tiddetermina *a civil right and obligation*;

Illi qed jiġi umilment sottomess li kwistjonijiet ta' ċittadinanza jew permanenza f'pajjiż, b'ebda mod ma

jistgħu jitqiesu bħala li b'xi mod jikkostitwixxu *a civil right or obligation*;

Għal dawn ir-raġunijiet u għar-raġunijiet, provi u trattazzjonijiet ulterjuri li jistgħu jinġiebu waqt it-trattazzjoni ta' dan ir-rikors, l-esponent umilment jitlob lil din l-Onorabbli Qorti sabiex tiċħad it-talbiet tar-rikorrenti bl-ispejjeż kontra l-istess rikorrenti.

Rat il-lista tax-xhieda.

Rat ir-risposta ġuramentata ta' Dr. Sandra Sladden fil-kwalita' tagħha ta' *Chairperson* tal-Korporazzjoni ta' Xogħol u Taħriġ u in rappreżentanza ta' l-istess Korporazzjoni, ippreżentata fis-26 ta' Settembru, 2008, li permezz tagħha esponiet bir-rispett:

<u>Eċċezzjonijiet</u>

Fl-ewwel lok teċċepixxi bir-rispett:

<u>Eċċezzjonijiet Preliminari</u>

Illi l-proċedura istitwita mir-rikorrenti hija rrita u nulla peress illi m'hijiex istitwita permezz ta' rikors sempliċi iżda b'rikors ġuramentat;

Sussidjarment u mingħajr preġudizzju għall-premess din l-Onorabbli Qorti fis-*sede* tagħha Kostituzzjonali għandha tirrifjuta li teżerċita s-setgħat tagħha u tagħti rimedju kostituzzjonali *stante* li r-rikorrenti ma eżawriex ir-rimedji xierqa disponibbli lilu skond il-liġijiet ordinarji;

<u>Eċċezzjonijiet fil-mertu</u>

Sussidjarjament u mingħajr preġudizzju għall-eċċezzjonjiet fuq imsemmija, it-talbiet tar-rikorrenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt peress illi ma kien hemm ebda ksur da parti tal-Korporazzjoni esponenti tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti kif allegat mir-rikorrenti;

Sussidjarjament u mingħajr preġudizzju għall-premess, ir-rimedju mitlub mir-rikorrenti illi "*terġa' tiġi riattivata l-liċenzja tax-xogħol tiegħu bħala baker ma' l-Alfaneshe Bakery għal perjodu ieħor ta' sena*" ma jistax jingħata skond il-liġi u *inoltre* r-rikorrenti ma għandu ebda dritt skond il-liġi biex tinħariġlu liċenzja tax-xogħol, u f'kull każ din l-Onorabbli Qorti ma tistax tissostitwixxi d-diskrezzjoni ta' l-eżekuttiv u tal-korporazzjoni eċċipjenti f'każijiet ta' għoti ta' liċenzja ta' xogħol.

L-esponenti tirriserva li tagħmel eċċezzjonijiet ulterjuri.

Rat il-lista tax-xhieda.

Rat l-atti proċesswali.

Rat il-verbal tas-seduta tas-27 ta' Ottubru, 2008 illi permezz tiegħu l-kawża tħalliet għas-sentenza dwar it-tieni eċċezzjoni preliminari tal-Korporazzjoni dwar ix-Xogħol u taħriġ wara li d-difensur ta' l-istess Korporazzjoni rrinunzja għall-ewwel eċċezzjoni preliminari.

Ikkunsidrat;

L-eċċezzjoni in kwistjoni hija fis-sens illi r-rikorrenti ma eżawriex ir-rimedji disponibbli lilu skond il-liġijiet ordinarji. Id-difensur tal-Korporazzjoni konċernata rrefera għall-Artiklu 469(a) tal-Kapitlu 12.

Dan l-artiklu jgħid fost affarijiet oħra li l-Qrati ta' kompetenza ċivili għandhom kompetenza li jistħarrġu l-validita' ta' għemil amministrattiv meta dan jikser il-kostituzzjoni u meta l-awtorita' pubblika tonqos milli tħares il-prinċipji ta' ġustizzja naturali. Allura skond il-kostituzzjoni l-Qorti għandha, dejjem skond l-intimati, teżerċita d-diskrezzjoni tagħha skond il-*proviso* ta' l-Artiklu 46(2).

Dan il-*proviso* ndikat mill-intimati jgħid eżattament hekk: "Iżda l-Qorti tista' jekk tqis li jkun diserabbli li hekk tagħmel, tirrifjuta li teserċita s-setgħat tagħha skond dan is-subartiklu f'kull każ meta tkun sodisfatti li mezzi xierqa ta' rimedju għall-ksur allegat huma jew kien disponibbli

favur dik il-persuna skond xi liġi oħra." (Artiklu 46(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta)

Din il-kwistjoni ġiet dibattuta diversi drabi fil-Qrati tagħna. Il-Qorti Kostituzzjonali daħlet fil-fond tagħha fis-sentenza fil-kawża fl-ismijiet Dr. Mario Vella vs Joseph Bannister *nomine* (7 ta' Marzu, 1994) fejn, wara li elenkat numru ta' sentenzi preċedenti, qalet fost affarijiet oħra:

"*Minn din ir-rassenja kemm tal-Prim Awla u kemm ta' din il-Qorti jistgħu jitnisslu dawn il-linji ġurisprudenzjali:*

a. Meta hu ċar li hemm mezzi ordinarji disponibbli għar-rikorrenti biex ikollu rimedju għad-danni li qed jilmenta, bħala prinċipju ġenerali dawn għandhom jiġu adoperati u r-rikors għall-organi ġudizzjarji ta' natura kostituzzjonali għandu jsir wara li l-ordinarji jiġu esawriti jew meta m'humiex disponibbli;

b. Din il-Qorti Kostituzzjonali sakemm ma jirriżultawlhiex raġunijiet serji gravi ta' llegalita' jew ta' ġustizzja jew żball manifest, ma tiddisturbax l-eżerċizzju ta' diskrezzjonalita' ta' l-ewwel Qorti kkonferita mill-Artiklu 46(2) tal-Kostituzzjoni;

c. Kull każ għandu l-fatti speċje partikolari tiegħu;

d. Meta r-rikorrenti ma jkunx għamel użu minn rimedju li seta' kellu dan ma jfissirx li l-Qorti għandha tikkunsidra li ma għandhiex teżerċita l-ġurisdizzjoni tagħha jekk dak il-possibbli rimedju ma kienx pero' jirrimedja ħlief in parti l-lanzjani tar-rikorrenti;

e. Meta r-rikorrenti ma jkunx eżawrixxa r-rimedju ordinarju, jekk pero' dan in-nuqqas ikun ikkontribwixxa għalih l-operat ta' ħaddieħor, allura ma jkunx desiderabbli li l-Qorti tieqaf u ma tipproċedix bit-trattazzjoni tal-każ.

f. Meta l-ewwel Qorti teżerċita d-diskrezzjoni tagħha u tieqaf mit-trattazzjoni mingħajr ma teżamina l-materja neċessarja li fuqha dik id-diskrezzjoni għandha

tiġi eżerċitata, il-Qorti tat-tieni grad għandha twarrab dik id-diskrezzjoni.

L-istess Qorti fil-kawża fl-ismijiet Philip Spiteri vs Sammy Meilaq (8 ta' Marzu, 1995) qalet ukoll li: "Meta l-oġġett tal-kawża jkun ta' natura komplessa – u jkollu kwistjonijiet li għandhom rimedju f'xi liġi oħra, u oħrajn li ma għandhomx rimedju ħlief kostituzzjonali – allura għandha tipprevali din l-aħħar azzjoni." F'din is-sentenza l-Qorti osservat li jkun sewwa li mal-kelma "*komplessa*" jiżdied il-kliem "*jew inkella mħallta*".

Issa fil-każ in eżami ma hemmx dubju li r-rikorrenti seta' ntavola fil-konfront ta' l-eċċipjent il-proċedura ndikata fl-Artiklu 469(A) billi l-lanjanzi tiegħu huma li d-deċiżjoni li qed jilmenta minnha ma ngħatatx minn Tribunal imparzjali u li ma ngħatatx smigħ xieraq (u allura ksur ta' wieħed mill-prinċipji tal-ġustizzja naturali – *audi alteram partem*). Huwa minnu li r-rikorrenti qed javvanza wkoll talba fil-konfront tad-Direttur Ġenerali tad-Dipartiment taċ-ċittadinanza u dan billi d-deċiżjoni tal-Korporazzjoni kellha mbagħad effett dirett fuq id-deċiżjoni ta' l-istess Direttur Ġenerali. Ma jistax jingħad pero' li fil-konfront ta' dan ir-rikorrent kellu biss rimedju kostituzzjonali għaliex l-istess rikorrenti qiegħed bl-istess mod jattakka din id-deċiżjoni u għalhekk il-kawża setgħet liberament ġiet istitwita fl-ambitu' ta' l-Artiklu 469(A) fil-kumpless kollu tagħha.

Għal dawn il-motivi l-Qorti tilqa' t-tieni eċċezzjoni tal-Korporazzjoni intimata u teżerċita d-diskrezzjoni tagħha taħt l-Artiklu 46(2) tal-Kostituzzjoni u tieqaf milli tisma' l-kawża fil-konfront ta' l-istess Korporazzjoni li allura hija libera mill-osservanza tal-ġudizzju. L-ispejjeż għar-rikorrenti.

Moqrija.

< Sentenza In Parte >

--------------------------------TMIEM--------------------------------